

SUM MAR IES!

ASUMISLOUKKU – YLEINEN KOKEMUS JA MAHDOLLINEN TERVEYSRISKI

Teemu Kemppainen

Urbaria tiivistelmä 2020/1

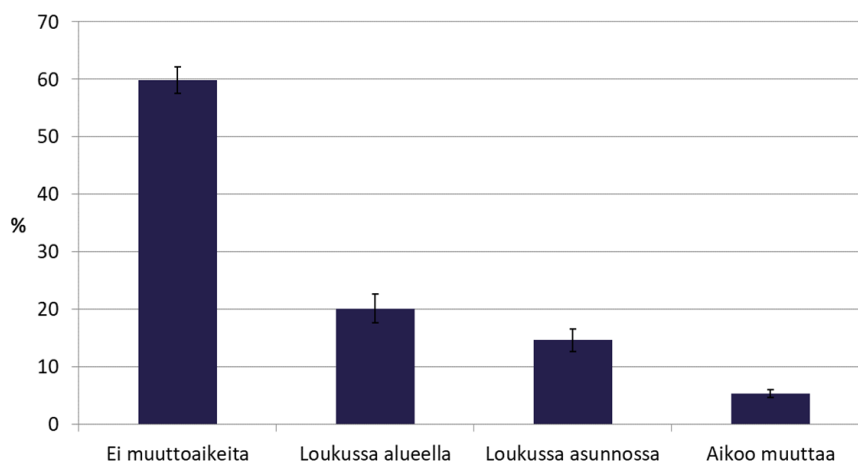
Asumisloukku – yleinen kokemus ja mahdollinen terveysriski

Teemu Kemppainen
yliopistonlehtori
Helsingin yliopisto

Asumisloukku on tilanne, jossa halutaan muuttaa pois nykyisestä asunnosta, mutta koetaan, ettei muutto ole mahdollinen. Aiheesta on hyvin vähän aiempaa suomalaista tai ulkomaista tutkimusta. Tutkimme asumisloukun kokemusta suomalaisista lähiöistä kerätyn kyselyaineiston avulla (2013, PREFARE-hanke). **Tutkimuksemme mukaan:**

1. noin joka kolmas lähiöasukas kokee olevansa loukussa;
2. asumisloukussa oleminen on yhteydessä heikkoon koettuun terveyteen;
3. asumisloukku selittää osin asuinalueiden välisiä terveyseroja

Muuttoaiheet suomalaisissa lähiöissä (PREFARE, 2013)
95 % luottamusvälit

Mistä asumisloukussa on kyse?

Asumisloukku viittaa kotitalouden kokemaan tilanteeseen, jossa nykyinen asunto tai asuinalue ei vastaa kotitalouden senhetkisiä tarpeita ja muuttamisen mahdollisuudet koetaan heikoiksi. Tyypillisiä esimerkkejä ovat lapsen syntymän myötä ahtaaksi käynyt asunto tai epäviihtyisäksi koettu asuinympäristö.

Pitkittyessään asumisloukussa oleminen haittaa arkea ja tuottaa stressiä (vrt. Brown ja Moore 1970). Aiempi tutkimus on osoittanut pitkittyneen stressin olevan terveydelle haitallinen riskitekijä (Juster ym. 2010). Tällä tavoin asumisloukku eroaa asumiseen liittyvästä haaveilusta: vaikka suuri osa meistä voi joskus haaveilla asumisesta vielä paremmassa asunnossa tai ympäristössä, kyse ei kuitenkaan ole varsinaisesta asumisloukusta, ellei tilanne todella haittaa arkista hyvinvointia.

Tärkeä aihe, niukasti aiempaa tutkimusta

Asumisloukkuä käsittelyvä aiempi tutkimuskirjallisuus on hyvin suppea, mutta se viittaa loukku-kokemuksen terveyttä kuormittavaan luonteeseen. Brittiläinen pitkittäistutkimus (Woodhead ym. 2015) esittää, että mielenterveysongelmien ja asumisloukun välisessä yhteydessä on kumpaankin suuntaan kulkevaa syy-seuraussuhdetta. Lisäksi kirjallisuus antaa olettaa, että kokemus on varsin yleinen. Toinen brittitutkimus (Coulter ja Van Ham 2013) toteaa, että arviolta kolmekymmentä prosenttia yleisväestöstä kokee olevansa asumisloukussa.

Uusi näkökulma asuinalueiden terveyseroihin

Halusimme tutkia missä määrin loukkukokemus selittää asuinalueiden välisiä terveyseroja. Tutkimuskirjallisuudessa on jo vakiintunut havainto, jonka mukaan asuinalueen sosioekonominen rakenne on yhteydessä asukkaiden terveyteen ja hyvinvointiin (Riva ym. 2007). Yksimielisyyttä tämän yhteyden syistä ei kuitenkaan ole.

Oletimme että huono-osaisilla alueilla esiintyy suhteellisen paljon loukkukokemusta. Tällaiset alueet koetaan aiemman tutkimuksen valossa vähemmän viihtyisiksi kuin vauraammat alueet, minkä vuoksi poismuuttohalukkuutta esiintyy vastaavasti enemmän. Toisaalta huono-osaisten alueiden väestöllä on vähemmän valinnanvaraa asuntomarkkinoilla heikomman keskimääräisen ostovoiman vuoksi. Näin muuttohalukkuus yhdistyy heikkoihin mahdollisuuksiin muuttaa pois, mikä on omiaan tuottamaan stressiä ja lopulta heikentämään terveyttä.

Laaja kysely- ja rekisteriaineisto

Keräsimme vuonna 2013 ositetun ryväsotoksen suomalaisista lähiöistä (Kemppainen ym. 2018). Otokseen valittiin 71 lähiötä koko maasta ja näiden alueiden asukkaista otettiin 20 000 yksilön satunnaisotos. Posti- ja nettikyselyyn vastasi 39 prosenttia otoksen asukkaista.

Kyselyaineistoon liitettiin Ruututietokannasta koottua aluetasosta rekisteriaineistoa. Otanta-asetelma, vastauskato ja aineiston hierarkkinen luonne huomioitiin analyyseissä. Tulosten herkkyyttä tutkittiin monipuolisilla lisäanalyyseillä.

Loukussa olemista tutkittiin kysymällä vastaajien omaa näkemystä nykyisestä asumistilanteestaan: Oletteko harkinnut muuttoa pois nykyisestä asunnostanne?

- 1) En ole
- 2) Haluaisin muuttaa toiseen asuntoon samalla alueella, mutta mahdollisuudet ovat nyt huonot
- 3) Haluaisin muuttaa toiselle alueelle, mutta mahdollisuudet ovat nyt huonot
- 4) Aion muuttaa tämän vuoden aikana

Päätulokset

- **Loukkukokemus on yleinen suomalaisissa lähiöissä**

Yhteensä noin 35 prosenttia tutkimuksen kohdeväestöstä raportoi olevansa asumisloukussa. Noin joka viides oli loukussa alueellaan ja 15 prosenttia loukussa asunnossaan. Vastaajilta kysyttiin myös omaa näkemystä siitä, miksi he ovat asumisloukussa. Yli seitsemänkymmentä prosenttia asumisloukussa olijoista katsoi, että oma taloudellinen tilanne on pääasiallinen syy asumisloukkuun.

- **Asumisloukku on yhteydessä koettuun terveyteen**

Havaitsimme, että kumpikin asumisloukun tyyppi on yhteydessä heikkoon koettuun terveyteen. Aineiston poikkileikkausluonteen vuoksi syy-yhteyden suuntaa ei ollut mahdollista varmentaa. Pidämme mahdollisena, että yhteys kulkee kumpaankin suuntaan (vrt. Woodhead ym. 2015).

- **Asumisloukku selittää osan asuinalueiden välisistä terveyseroista**

Oletuksemme asumisloukun roolista asuinalueiden välisissä terveyseroissa sai tukea analyyseistämme. Osa aiemmin selittämättä jääneistä eroista johtuu siitä, että asumisloukku on suhteellisen yleistä huono-osaisilla alueilla.

Asumisloukun tutkimus tuo uusia näkökulmia segregaatiokeskusteluun ja sosiaalisen sekoittamisen politiikkaan

Asuinalueiden ei-toivottu eriytyminen eli segregaatio on herättänyt keskustelua jo pitkään myös Suomessa. Eräs segregaation seuraus liittyy niin kutsuttuihin naapurustovaikutuksiin eli siihen, missä määrin asuinalue voi vaikuttaa hyvinvointiin, terveyteen ja elämäntapaan. Asumisloukun käsite tuo aiemmin tutkittamattoman näkökulman asuinalueiden välisiin terveyseroihin. Tällä tavoin se avaa tuoreen näkökulman segregaation seurauksista ja niiden hallinnasta käytävään keskusteluun. Parhaillaan selvitämme tarkemmin asumisloukun taustatekijöitä, minkä tuloksena saamme tietää, ketkä ovat loukussa ja missä ollaan loukussa.

Sosiaalinen sekoittaminen on segregaation kannalta keskeinen yhteiskuntapoliittinen toimintamalli. Käytännössä sekoittamispolitiikan ajatuksena on, että asuinalueiden hallintasuhteiden sopivan tasapainon avulla pyritään välttämään huono-osaisen väestön kasaantuminen omille alueilleen.

Jatkotutkimuksen näkökulmasta asumisloukku tuo sekoittamispolitiikkaan ainakin kaksi pohdittavaa kysymystä:

1. Millä edellytyksillä sekoittamispolitiikka voi kokonaisuudessaan vähentää asumisloukussa olemista tarjoamalla laadukasta asuinympäristöä kohtuulliseen hintaan?
2. Kuinka tehokkaasti sekoittamispolitiikka vähentää huono-osaisuuden, sosiaalisten häiriöiden ja koetun turvattomuuden kasaantumista? Ja vähentääkö tämä kokonaisuudessaan poismuuttohalukkuutta ja siten asumisloukussa olemista?

Rahoittajat

Suomen Akatemia (PREFARE 2012-2015) rahoitti aineistonkeruuta. TK:n työpanosta rahoittivat Helsingin kaupunki, Turun kaupunkitutkimusohjelma/Länsi-Suomen yleishyödyllinen asuntosäätiö sekä Koneen säätiö.

Tutkimuksen viitetiedot

Kempainen T, Elovainio M, Kortteinen M & Vaattovaara M (2019): Involuntary staying and self-rated health: A multilevel study on housing, health and neighbourhood effects. *Urban Studies*, March 27, 2019 <https://doi.org/10.1177/0042098019827521>

Lähteitä

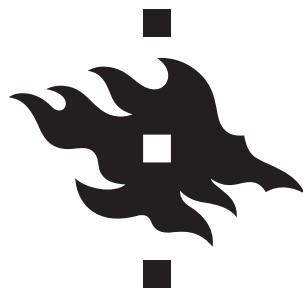
Brown L & Moore E (1970): The intra-urban migration process: a perspective. *Geogr. Ann. Ser. B* 52 (1), 1-13.

Juster R, McEwen B, Lupien S (2010): Allostatic load biomarkers of chronic stress and impact on health and cognition. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews* 35 (1), 2-16.

Kempainen T, Kauppinen T, Stjernberg M & Sund, R (2018): Tenure structure and perceived social disorder in post-WWII suburban housing estates: A multi-level study with a representative sample of estates. *Acta Sociol.*, 61(3), 246-262.

Riva M, Gauvin L & Barnett, T (2007): Toward the next generation of research into small area effects on health: a synthesis of multilevel investigations published since July 1998. *J. Epidemiol. Community Health* 61, 853-861.

Woodhead C, Aschan L, Lynskey M, Polling C, Goodwin L & Hatch, S (2015): Exploring evidence for a prospective relationship between common mental disorder and meeting residential mobility preferences. *Health Place* 32, 19-28.

UNIVERSITY OF HELSINKI

TOIMITUS / EDIT

Iiris Koivulehto
Kaupunkitutkimusinstituutti Urbaria

OTA YHTEYTTÄ / CONTACT

urbaria@helsinki.fi
0294150056 / 0504719810

SEURAA / FOLLOW US

@urbariahelsinki
www.helsinki.fi/urbaria

PL 4 (Yliopistonkatu 3)
00014 Helsingin Yliopisto